

Experiences of midwifery students, about to give care for women with disability

Ebelik öğrencilerinin engelli kadınlara bakım verme deneyimleri

Yonca Çiçek Okuyan¹
Selma Şen²
Nursen Bolsoy³

Abstract

The research was conducted in order to determine opinion of midwifery students about to feel sufficient and ready for care to women with disabilities and experiences of midwifery students about care for women with disability. Research environment consisted of Manisa Celal Bayar University, Health High School, Department of Midwifery students (n=326).

Research sample composed of 223 students can be reached 2nd, 3rd and 4th year (n = 237) with the choice of purposeful sample.

In research, data collection form which was created by researchers was used for collect of data of the research. In the analysis of the data, it was used number, percentage and mean values. It was determined that 46.8% of students who met with the disabled woman can not communicate with women with disabilities, 39.4% of communicating students experienced difficulty in establishing communication. It was determined that 96.9% of students did not take courses about disabled women's reproductive health problems, 35.9% of students have information about disabled women's reproductive health problems but 68.8% of students who have information obtained this information from the internet, 86.5% of students was the need for to get information

Özet

Araştırma ebelik öğrencilerinin engelli kadınlara bakım vermede kendilerini yeterli ve hazır hissetmelerine ilişkin düşüncelerini ve engelli kadınlara bakım verme deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü öğrencileri (N=326) oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise amaca yönelik örneklem seçimiyle Ebelik Bölümü 2., 3. ve 4. Sınıf öğrencileri (n=237) oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama formu, ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Verilerin analizinde sayı, yüzde ve ortalama değerleri kullanılmıştır. Engelli kadın ile karşılaşan öğrencilerin %46.8'inin engelli kadınlar ile iletişim kuramadıkları, iletişim kuranların %39.4'ünün de iletişim kurmakta güçlük yaşadıkları belirlenmiştir. Engelli kadınlar ile karşılaşan öğrencilerin %38.7'sinin bu kadınlara bakım verdikleri ve %45.8'inin bakım verirken güçlük yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %96.9'unun engelli kadınların üreme sağlığı sorunları hakkında ders almadığı, %35.9'unun üreme sağlığı sorunları hakkında bilgisinin olduğu fakat bilgisi olanların %68.8'inin bu bilgiyi internetten edindiği, %86.5'inin bu konuda bilgi alma gereksiniminde olduğu, %91.0'inin eğitim almak

¹ Research Assistant., Celal Bayar University, Faculty of Sciences, Midwifery Department, yonca09@windowslive.com,

² Assist. Prof. Dr., Celal Bayar University, Faculty of Sciences, Midwifery Department, selmasen@gmail.com

³ Assist. Prof. Dr., Celal Bayar University, Faculty of Sciences, Midwifery Department, nursenbolsoy@mynet.com

about this topic, 91.0 % of students wanted to education, 92.4 % of students attended by the idea that should be provide education before graduation, 91.5 % of students attended by the idea that should be provide education after graduation and 84.3 % of students attended by the idea that disabled women problems should be added to curriculum as a lesson.

It was determined that students are not sufficient to communicate with women with disabilities and provide care for women with disabilities therefore they need to get information and they believe in need to the presence of these topics in lesson curriculum.

Keywords: Midwifery; student; disabled person; woman; reproductive health.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

Giriş

Engellilik, 'Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişilerdir' şeklinde tanımlanmıştır (Özida, 2002). Ortopedik engelli, Görme engelli, İşitme engelli, Dil ve Konuşma engelli, Zihinsel engelli, Süreğen hastalık sebebiyle engelli olarak gruplanmaktadır (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002; Türkiye Özürlüler Araştırması Temel Göstergeleri, 2016).

Dünyada 2010 yılı nüfus tahminlerine göre bir milyardan fazla insanın veya dünya nüfusunun yaklaşık %15'inin bir tür engellilik ile yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu oran 1970 yılında %10 olarak belirlenmiştir. Engelli nüfusu artış göstermektedir (Better Health for People with Disabilities, 2015; Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002). Dünya Sağlık Örgütü her yedi kişiden birinin engelli olduğunu belirtmiştir. (WHO 2011; Better Health for People with Disabilities; 2015). Türkiye'de 2002 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) ve Özürlüler İdaresi işbirliği ile gerçekleştirilen Türkiye özürlüler araştırma sonuçlarına göre, nüfusun %12.29'unu engelli bireyler oluşturmaktadır. Engelli erkeklerin toplam nüfusa oranı %11.1, kadın engellilerin ise %13.4' tür ve engelli kadınların da %44.5'i evli olup, %40'ı üreme çağındadır.

(Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

Engelli kadınlar "engelli" ve "kadın" olmanın güçlüklerini bir arada yaşamaktadırlar. Bunun yanında fiziksel sınırlılıklar, ekonomik problemler, eğitim yetersizliği, tıbbi bakım ve rehabilitasyona ilişkin hizmet yetersizlikleri ve engellilere yönelik tutum ve davranışlardan dolayı da sağlıkları olumsuz etkilenmektedir. Engelli kadınlar çoğu zaman gereksinim duydukları sağlık bakım hizmetlerine ulaşamamaktadır. Engelli kadınların üreme sağlığı sorunları olarak cinsellikte, aile planlaması yöntem kullanımında, üreme siklusunda, menstrual hijyen davranışında, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmada ve ebeveynliğe uyumda sorun yaşamaktadır (Patage et al., 2015; Aydın, 2013; Redshaw et al., 2013; Başgöl ve Oskay, 2015).

Engelli kadınların erken doğum riski, sezaryen oranı ve abortus hızı yüksektir ve yenidoğan bebeklerin doğum kilosu ve apgar skorunun düşük olduğu görülmektedir (Lim et al., 2015). Ayrıca tüm bu sorunların yanında, engelli kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında yetersiz

istediği, %92.4'ünün mezuniyet öncesi, %91.5'inin mezuniyet sonrası eğitim verilmesi ve %84.3'ünün müfredata ders olarak konulmalı fikrine katıldığı saptanmıştır.

Öğrencilerin engelli kadınlar ile iletişim kurma ve bakım verme konusunda yeterli olmadıkları, bu nedenle de bilgi alma gereksiniminde oldukları ve ders müfredatında bu konuların bulunması gerektiğine inandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebelik; öğrenci; engelli kişiler; kadın; üreme sağlığı.

hizmetlerden dolayı sağlık hizmetlerine erişimde zorlandıkları belirtilmektedir (Patage et al., 2015; Gibson & Mykitiuk, 2012; Thomas & Curtis, 1997; Morrison et al., 2015).

Ayrıca gelişen dünyada, yaşam kalitesinin yükselmesi fiziksel engelli bireylerin de geleceğe yönelik beklentilerini değiştirmiştir. Fiziksel engelli olmasına rağmen, ebeveyn olmak ve çocuk yetiştirmek isteyen kadın sayısı da artmıştır (Başgöl ve Oskay, 2015; Timur vd., 2006; Iezzoni et al., 2015).

Ancak sağlık personelleri engelli kadınların özellikle üreme sağlığı sorunlarını görmezden gelmektedir. Bu görmezden gelmenin başlıca nedenlerinden biri konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olunmamasıdır (Başgöl ve Oskay, 2015; Timur vd., 2006; Iezzoni et al., 2015). Bu nedenle fiziksel engelli anne adayları doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Tüm hastaların bakımında etik ve profesyonel mesleki sorumlulukları olan ebeler fiziksel engelli hasta bakımında da bütüncül yaklaşımı amaçlamalı ve engelli kadınların gereksinim duydukları sağlık bakım hizmetlerinin giderilmesinde gereken desteği ve danışmanlığı sağlamalıdır. Fiziksel engelli anne adaylarının doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde karşılaştıkları sorunların çözümünde önemli rolleri olan ebelerin mezuniyet öncesi engelli kadınların üreme sağlığı sorunlarına yönelik ders alması meslek hayatlarını kolaylaştıracaktır ve engelli kadınlara karşı farkındalığın oluşması engelli kadınların sorunlarının çözümünde önemli bir adım olacaktır (Başgöl ve Oskay, 2015; Iezzoni et al., 2015; TÜİK 2010).

Dünya engellilik raporundan sonra dünya bankasının ve dünya sağlık örgütünün hedefine göre Ulusal planların uygulanması için bu planları kanunlar ve politikalar, hizmetler, bina kapasitesi ve bu konuda farkındalık geliştirilmesi ve araştırmaların yapılmasıyla ulusal ve bölgesel program aktif hale gelebilir (World Report on Disability, 2011).

Engelli kadınların sağlık bakımlarına yönelik uygulamalarının artmasına karşın gelecekte ebe olarak kadınların üreme sağlığı sorunlarını sürekli takip edecek olan ebelik öğrencilerinin engelli kadınların bakım ihtiyaçlarına ve özel durumlarına ilişkin bilgi, tutum, düşüncelerine yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle geleceğin profesyonel sağlık çalışanları olarak ebelik öğrencilerinin engelli kadınların üreme sağlığı ilgili bilgilerinin, eğitim ihtiyaçlarının ve farkındalıklarının belirlenmesinin bundan sonraki çalışmalara yön vereceği düşünülmektedir.

Araştırma ebelik öğrencilerinin engelli kadınlara bakım vermede kendilerini yeterli ve hazır hissetmelerine ilişkin düşüncelerini ve engelli kadınlara bakım verme deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Bu çalışma kesitsel ve tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü öğrencileri (N=326) oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi ise staja çıkmayan birinci sınıf öğrencileri dışlanarak amaca yönelik örneklem seçimiyle Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü 2., 3. ve 4. Sınıf öğrencileri (n=237) oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama formu, ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Verilerin toplanmasında kullanılacak soru formu “Öğrenci Bilgilerine Yönelik Veri Formu” 32 sorudan oluşmaktadır. Veri Toplama Formu öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri, engelli kadınların bakımına yönelik bilgi ve davranışlarını belirlemeyi amaçlayan 32 sorudan oluşmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 15.0 istatistik programında kullanılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde ve ortalama değerleri kullanılmıştır.

Etik Yaklaşım

Çalışmaya Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulundan alınan izin sonrası başlanmıştır. Etik olarak, araştırma, Helsinki Deklarasyonu 2008 prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür. Veriler araştırmacılar tarafından 15-20 dakikada toplanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce araştırmacının kapsamı, amacı, araştırma sırasında ve sonrasında dikkat edilecek etik hususlar, toplanan verilerin paylaşım durumu gibi konularda açıklama yapılarak, öğrencilerden sözel onamları alınmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu çalışma sonuçları yalnızca yapıldığı üniversitede bulunan ebelik bölümü sınırlı kalmıştır. Araştırmanın diğer illerdeki üniversitelerin ebelik bölümü öğrencilerini kapsamaması ve karşılaştırma yapmaya olanak sağlayacak şekilde tasarımının yapılmaması araştırmanın sınırlılığı olarak belirtilebilir.

Bulgular

Tablo 1. Ebelik Öğrencilerinin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyodemografik özellik	Sayı	Yüzde
Yaş Grubu (Yaş ort:21.21±1.62 min:18 Max: 32)		
18-20 yaş arası	74	33.2
21-23 yaş arası	136	61.0
24 yaş ve üzeri	13	5.8
Mezun Olunan Lise		
Anadolu/Düz Lise vb.	195	87.4
Sağlık Meslek Lisesi	28	12.6
Sınıf		
2. sınıf	83	37.2
3. sınıf	88	39.5
4. sınıf	52	23.3
Kaldığı Yer		
Yurt	149	66.8
Aile	34	15.2
Arkadaş	32	14.4
Diğer (Eş, yalnız yaşıyorum, akrabalarım ile kalıyorum)	8	3.6
Uzun Süre Yaşanan Yer		
Köy	34	15.2
İlçe/Kasaba	27	12.2
Şehir	162	72.6
Çalışma Durumu		
Çalışan	18	8.1
Çalışmayan	205	91.9
Sosyal Güvence		
Var	194	87.0
Yok	29	13.0
Gelir Durumunuz (Gelir ort:753.72±690.485 min:150 Max: 6000)		
Gelir giderden az	51	22.9
Gelir gidere denk	160	71.7
Gelir giderden fazla	12	5.4
Aile Durumu		
Çekirdek aile	202	90.6
Geniş aile	15	6.7
Parçalanmış aile	6	2.7
Engelli Yakını Olma Durumu		
Evet	47	21.1
Hayır	176	78.9

Ailede engelli yakını olan kişiler(N=47)		
2. dereceden akraba(Kardeş dedemiz ve nine)	7	14.9
3. dereceden akraba(yeğenler, amca, hala, dayı, teyze)	10	21.3
4. dereceden akraba(3. derece akrabalarımızın çocukları ve tanıdık)	30	63.8

Araştırmaya katılan ebelik öğrencilerinin %61.0'nun 21-23 yaş aralığında olduğu, yaş ortalamalarının 21.21 ± 1.62 olduğu, %40.4'ünün Anadolu lisesi mezunu, %39.5'inin 3. Sınıf , %66.8'inin yurttan kaldığı, %72.6'sının en uzun süre şehirde yaşadığı, %91.9'unun çalışmadığı, %87.0'sinin sosyal güvencesinin olmadığı, %71.7'sinin gelirinin gidere denk olduğu, %90.6'sının çekirdek aile ile yaşadığı, %52.5'inin annesinin ilköğretim mezunu olduğu, %39.5'inin babasının ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %21.1'inin engelli yakını olduğu, engelli yakınların %61.7'sinin 4.dereceden akrabaları olduğunu belirlenmiştir.

Tablo 2. Ebelik Öğrencilerinin Engelli Kadına Bakım Verme İle İlgili Özelliklerine Göre Dağılımı

Engelli Kadına Bakım Verme İle İlgili Özellikler	Sayı	Yüzde
Hastane ve Aile Sağlığı Merkezinde Engelli Bir Kadınlara Karşılaşma Durumu		
Evet	62	27.8
Hayır	161	72.2
Engelli Kadının Engel Türü (n=62)*		
Bedensel engelli	44	71.0
İşitme engelli	7	11.3
Konuşma engelli	5	8.1
Görme engelli	7	11.3
Zihinsel engelli	6	9.7
Engelli Kadın ile İletişim Kurabilme Durumu(n=62)		
Evet		
Hayır	33	53.2
	29	46.8
Engelli Kadın ile İletişim Kurmakta Güçlük Yaşama Durumu (n=33)		
Evet	13	39.4
Hayır	20	60.6
Engelli Kadın Bakım Verme Durumu (n=62)		
Evet	24	38.7
Hayır	38	61.3
Bakım Verirken Güçlük Yaşama Durumu (n=24)		
Evet	11	45.8
Hayır	13	54.2
Engelli Kadına Danışmanlık Verme Durumu (n=62)		
Evet	9	14.5
Hayır	53	85.5
Danışmanlıkta Güçlük Yaşama Durumu		
Evet	4	44.4
Hayır	5	55.6

* Birden fazla şık işaretlenmiştir.

Öğrencilerin %27.8'i engelli kadınla hastane ve aile sağlığı merkezinde karşılaştıkları, karşılaşılan kadınların %71.0'inin engellinin fiziksel olduğu, karşılaşılan engelli kadınların %46.8'i ile iletişim kurmadıkları, %53.2 si ile iletişim kurduğu, kadınların %39.4'ü ile iletişim kurmakta güçlük yaşadıkları, kadınların %38.7 sine bakım verdikleri, %45.8'inin bakım verirken güçlük yaşadığı, kadınların %14.5'ine danışmanlık verdiği, danışmanlık verilirken öğrencilerin %44.4'ünün güçlük yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Ebelik Öğrencilerinin Engelli Kadınla İlgili Bilgi, Ders, Kurs, Eğitim Alma İle İlgili Özelliklerine Göre Dağılımı

Engelli Kadınla İlgili Bilgi, Ders, Kurs, Eğitim Alma ile İlgili Özellikler	Sayı	Yüzde
Engelli Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ile İlgili Ders Alma Durumu		
Evet	7	3.1
Hayır	216	96.9
Engelli Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ile İlgili Bilgi Alma Durumu		
Evet	80	35.9
Hayır	143	64.1
Bilgiyi Edinilen Yer (n= 80)		
Derslerden	18	22.5
Bilimsel Kitaplardan	11	13.8
Gazetelerden	8	10.0
Televizyondan	16	20.0
İnternette	55	68.8
Çevre	31	38.8
Bilgi Almaya Gereksinim Duyma		
Evet	193	86.5
Hayır	4	1.8
Bazen	26	11.7
Eğitim Almak İsteme		
Evet	203	91.0
Hayır	5	2.2
Fikrim yok	15	6.7
Mezuniyet öncesi eğitim verilmeli mi?		
Evet	206	92.4
Hayır	4	1.8
Fikrim yok	13	5.8
Mezuniyet sonrası eğitim verilmeli mi?		
Evet	204	91.5
Hayır	7	3.1
Fikrim yok	12	5.4
Müfredata Ders konulmalı mı?		
Evet	188	84.3
Hayır	8	3.6
Fikrim yok	27	12.1
Engelli kadınlara yeterli müdahale edildiğini düşünüyor musunuz?		
Evet	7	3.1
Hayır	116	52.0
Fikrim yok	100	44.8
Engelli kadınların üreme sağlığı sorunlarına yönelik yeterli tıbbi malzeme ve cihaz hastanelerde mevcut mudur?		
Evet	94	42.2
Hayır	93	41.7
Fikrim yok	36	16.1
TOPLAM	223	100.0

Öğrencilerin %96,9'unun engelli kadınların üreme sağlığı sorunları hakkında ders almadığı, %35,9'unun üreme sağlığı sorunları hakkında bilgisinin olduğu, bilgisi olanların %68,8'inin bu bilgiyi internette edindiği, öğrencilerinin %86,5'inin bu konuda bilgi alma gereksiniminde olduğu, %91,0'inin eğitim almak istediği, %92,4'ünün mezuniyet öncesi, %91,5'inin mezuniyet sonrası eğitim verilmeli, %84,3'ünün müfredata ders olarak konulmalı fikrine katıldığı, %52,0'sinin engelli

kadınların üreme sağlığı sorunlarına yeterli ölçüde müdahale edilmediğini düşündüğü, %41.7'sinin engelli kadınların üreme sağlığı sorunlarına yönelik tıbbi malzeme ve cihazın hastanelerde mevcut olmadığını düşündüğü belirlenmiştir.

Tartışma

Gelişen dünyada, yaşam kalitesinin yükselmesi engelli bireylerin de geleceğe yönelik beklentilerini değiştirmiştir. Engelli olmasına rağmen, ebeveyn olmak ve çocuk yetiştirmek isteyen kadın sayısı da artmıştır. Sağlık personeli ise engelli kadınların özellikle üreme sağlığı sorunlarını görmezden gelmektedir. Bu görmezden gelmenin başlıca nedenlerinden biri konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olunmamasıdır (Başgöl ve Oskay, 2015; Timur vd., 2006). Bu nedenle araştırma ebelik öğrencilerinin engelli kadınlara bakım vermede kendilerini yeterli ve hazır hissetmelerine ilişkin düşüncelerini ve engelli kadınlara bakım verme deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmamıza alınan her beş öğrenciden birinin (%21.1) engelli yakınının olduğu belirlenmiştir. Horner-Johnson ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, akrabaları ya da arkadaşları arasında engelli bireyler bulunan öğrencilerin engelli bireylerin haklarına uygun yaklaştıklarını saptarken, Şenel (1995) ile Sarı ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmalarda engelli kardeşe sahip olmanın engelli bireylere yönelik tutumları etkilemediğini saptamıştır (Horner-Johnson et al., 2002; Sarı vd., 2010; Şenel, 1995). Ancak literatürde kişinin engelli bireylerle önceden bir deneyiminin bulunmasının olumlu tutumları etkilediği vurgulanmaktadır (Sarı vd., 2010; Daruwalla & Darcy, 2010; Thompson et al., 2003; Tervoi & Palmer, 2004; Mangili et al., 2004; Lindgren & Oermann, 1993). Engelli yakını olduğu belirten öğrencilerin, engelli kadınlara yönelik olumlu tutuma sahip olmaları nedeniyle daha iyi bakım, iletişim ve danışmanlık verebilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmada her dört öğrenciden birinin (%27.8) engelli kadınla hastane ve aile sağlığı merkezinde karşılaştıkları, karşılaşılan engelli kadınların çoğunlukla (%71.0) fiziksel engelli olduğu saptanmıştır. Sarı ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada öğrencilerin klinikte engelli bir bireye bakım verme durumuna göre engelli bireylere yönelik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı, ancak klinikte engelli bireye bakım veren öğrencilerin puan ortalamasının, bakım vermeyenlerin puan ortalamasından yüksek olduğu belirlenmiştir (Sarı vd., 2010). Öğrencilerin mezun olmadan önce engelli kadınlara yönelik ders ya da bilgi alarak bakım vermelerinin, çalışma yaşamında engelli kadınlara daha kaliteli bakım, iletişim ve danışmanlık vermelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Engelli kadın ile karşılaşan öğrencilerin yarısına yakınının (%46.8) engelli kadınlar ile iletişim kuramadıkları, iletişim kuranların %39.4'ünün de iletişim kurmakta güçlük yaşadıkları belirlenmiştir. Gibson ve arkadaşlarının Kanada'da 2011'de yaptığı çalışmaya göre engelli kadınların sağlık hizmetlerine ulaşmama sebeplerinin sosyal hizmet ve sağlık hizmeti çalışanlarının olumsuz tutumundan ve iletişim yetersizliğinden kaynaklandığı belirlenmiştir (Gibson & Mykitiuk, 2012). Sağlık personelinin engelli bireyler ile etkin iletişim kuramaması, bireylerin sağlık sisteminden yararlanmasını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle öğrencilere eğitim sürecinde engelli kadınlar için uygun iletişim tekniklerinin öğretilmesi oldukça önemlidir.

Thomas ve arkadaşlarının 1997 yılında yaptığı çalışmada engelli kadınların doğum hizmetlerine erişimlerinin yetersiz olduğu, bilgi ihtiyaçlarının karşılanmadığı ve sağlık profesyonelleri ve sosyal hizmet çalışanlarından yetersiz veya uygunsuz 'yardım' alma deneyimi yaşadıkları tespit edilmiştir (Thomas & Curtis, 1997). Gibson ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre engellilerin sağlık hizmetlerine ulaşımını engelleyen temaların birincisi sağlık hizmet sistemi, ikincisi varsayım, tutum, ve ayrımcı uygulamalar, üçüncüsü cinsel sağlık ve üreme sağlığı için yetersiz hizmetlerdir (Gibson & Mykitiuk, 2012). Bizim çalışmamızda da engelli kadınlar ile karşılaşan öğrencilerin %61.3'ünün bu kadınlara bakım veremedikleri ve bakım veren öğrencilerin de %45.8'inin bakım verirken güçlük yaşadığı belirlenmiştir. Ebelerin öğrenciyken yaşadığı bu güçlükler, eğitim ile çözülmediğinde, meslek yaşamında çözülemeyen sorunları görmezden gelme eğilimi başlamaktadır. Oysa ebelik meslek anlayışıyla, birinci basamakta engelli kadınların sağlık hizmetlerine ulaşmaları

arttırılabilir, hem de engelli kadınlara yönelik varsayım, tutum ve ayırıcı uygulamalar engellenebilir, ayrıca cinsel sağlık ve üreme sağlığına yönelik danışmanlık sağlanabilir. Bu yüzden ebelik mesleği Gibson ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada belirlenen engelli kadınların üç temada bulunan sorunlarının çözümünde önemli pozisyonlardır.

Oysa engelli kadınlar ebeğin görev tanımının içinde bulunan, üreme sağlığı ve cinsellik açısından birçok sorun yaşamaktadır. Bu sorunlar, Patage ve arkadaşlarının 2015’de yaptığı çalışmaya göre engelli bireylerin %67.17’sinin cinsel ilişki yaşamadığı, cinsel olarak aktif sadece %7.9’unun kontraseptif kullandığı, %60.53’ünün hiçbir yöntem kullanmadığı saptanmıştır. Çalışmadaki engelli kadınların üreme sağlığına yönelik hijyen davranışlarının yetersiz olduğu saptanmıştır (Patage et al., 2015).

Lim ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptığı çalışmaya göre engelli kadınların kürtaj oranları (% 27.6), sezaryen oranı (% 54.5) ve yetersiz doğum öncesi bakım (% 17.0) alma oranı engelli olmayan kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Engelli kadınların, engelli olmayan kadınlara göre yetersiz doğum öncesi bakım alma olasılığı 2 kat daha fazladır (Lim, 2015). Engelli kadınlar gebelik, doğum öncesi bakım ve doğumda daha hassastır. Bu nedenle, ebelik eğitimi verilirken mutlaka engelli kadınları içine alan ders içeriklerinin eğitim programlarına eklenmesinin, engelli kadının doğuma kadar güvenli bir gebelik dönemi geçirmesi için gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin tamamına yakınının(%96.9) engelli kadınların üreme sağlığı sorunları hakkında ders almadığı, %35.9’unun üreme sağlığı sorunları hakkında bilgisinin olduğu fakat bilgisi olanların %68.8’inin bu bilgiyi internetten edindiği, %86.5’inin bu konuda bilgi alma gereksiniminde olduğu, %91.0’inin eğitim almak istediği ve %84.3’ünün müfredata ders olarak konulmalı fikrine katıldığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında ebe öğrencilerin engelli kadınlara bakım vererek yardım etme isteği, bunun için bilgi ve eğitim almak istedikleri sonucuna varılmıştır. Ebelik öğrencilerinin eğitim alamaya ve bakım vermeye istekli olmaları istendik bir bulgudur.

Acak ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, egzersiz ve spor eğitimi bölümü birinci sınıf öğrencilerinin engellilere yönelik daha olumlu tutumlarının olduğu, sınıf seviyesi arttıkça tutumun olumsuz yönde etkilendiği sonucuna varılmıştır (Acak 2016). Gürsel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, engellilere yönelik spor dersi eğitimi alan öğrencilerin engellilere yönelik olumlu tutumunun arttığı belirlenmiştir (Gürsel, 2006). Akbuğa ve Gürsel’in (2007) engellilerin sıkıntı yaşadıkları durumları anlattıkları panel metnini öğrencilere okumadan önce ve okuduktan sonra tutumlarını değerlendirdiği çalışmada, öğrencilerin panel metnini dinledikten sonra tutumlarında anlamlı ve olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir (Akbuğa ve Gürsel, 2007). Farklı alanlarda yapılan çalışmalarda da öğrencilikte engelli bireylere yönelik verilen eğitimlerin, öğrencilerin hem öğrencilik hem de çalışma yaşamında bu özel guruplara daha iyi ve kaliteli hizmet sunacakları düşünülmektedir. Bu nedenle mezun olduktan sonra engelli bireylerde hizmet verecek olan tüm öğrencilerin eğitim içeriklerinde engelli bireylere yönelik eğitimlerin olması gerektiği düşünülmektedir.

Engelli bireyin eğitimi ve rehabilitasyonunda engeli olmayanların beklenti ve tutumları önemlidir. Ebelerin de engelli bireylerin üreme sağlığına yönelik eğitim almaları ve engelli kadının isteklerini, karşılaşmadan önce bilmesi gerekmektedir. Thomas ve arkadaşlarının 1997 yılında yaptığı çalışmada ebeler kendi istekleriyle engelli kadınların hakkına saygı duymalı ve engelli kadınlar söylemeden ihtiyaçlarının ne olduğunu sormalı ve yardım istenirse, en iyi şekilde yardım etmelerinin gerektiği belirtilmektedir (Thomas & Curtis, 1997). Çalışmamızda ebelik öğrencilerinin büyük çoğunluğu mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim almak istediğini belirtmiştir. Ebelik öğrencilerin engelli bakımına yönelik panellerin ve bilgilendirmelerin daha sık olması gerektiği sonucuna varılabilir.

Engelli kadınlar, doğumlarından itibaren engelli bir birey olarak yaşamlarını sürdürmede bir çok sorunla karşı karşıya kalabilmektedirler. Özellikle üreme dönemindeki engelli kadınlar, ergenlik, cinsellik, üreme sağlığı, aile planlaması ve gebelik gibi önemli sağlık konularında bakım hizmetlerine gereksinim duymaktadırlar. Ancak, birçok engelli kadın, çevresel ve fiziksel sınırlılıklar, ayırıcı tutum ve davranışlar, tıbbi bakım ve rehabilitasyona ilişkin hizmet yetersizlikleri, eğitim ve ekonomik

kısıtlılıklar gibi çeşitli engellerden dolayı gereksinim duydukları sağlık bakım hizmetlerine ulaşamamaktadır (Piotrowski & Snell, 2007; Malouf et al., 2014; Timur et al., 2006).

Bizim çalışmamızda da öğrencilerin yarısının (%52.0) engelli kadınların üreme sağlığı sorunlarına yeterli ölçüde müdahale edilmediğini düşündüğü, %41.7'sinin engelli kadınların sorunlarına yönelik fiziki koşulların ve malzemelerin hastanelerde mevcut olmadığını düşündüğü belirlenmiştir.

Sağlık personelinin olumsuz tutumları, ayarlanabilir muayene masalarının eksikliği, hastane içi fiziksel sınırlılıklar (dar kapılar, erişilmesi zor banyolar ve odalar) gibi nedenler engelli kadınların sağlık kurumlarına ulaşmasında zorluk oluşturmakta, dolayısıyla gebelik, doğum ve doğum sonrası bakım almalarını engellemektedir (McCabe & Holmes, 2013). Bu nedenle sağlık bakım profesyonellerinin ve özellikle ebelerin, engelli kadınların üreme sağlığına yönelik muayenelerinde neden rahatsızlık duyduklarının farkına varabilmeli ve onların gereksinimlerini belirleyerek, kadınların en iyi şartlarda bakım almalarını sağlamaları gerekmektedir.

Ayrıca engelli kadınların doğum öncesi, doğum sırasında ve doğum sonunda yapılan bakımlarında kadının engeline göre daha etkili hizmetler verilmeli ve verilen bu hizmetler kişinin engeline göre bireyselleştirilmiş eğitimler içermelidir.

Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin engelli kadınlar ile iletişim kurma ve bakım verme konusunda yeterli olmadıkları, bu nedenle de bilgi alma gereksiniminde oldukları ve ders müfredatında bu konuların bulunması gerektiğine inandıkları belirlenmiştir.

Sağlık personeli ise engelli kadınların özellikle üreme sağlığı sorunlarını görmezden gelmektedir. Bu görmezden gelmenin başlıca nedenlerinden biri konuyla ilgili yeterli bilgi sahibi olunmamasıdır. Sağlık personeli içinde ebeler eşsiz bir pozisyona sahiptir. Fiziksel engelli anne adaylarının doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde karşılaştıkları sorunların çözümünde önemli rolleri olan ebelerin mezuniyet öncesi engelli kadınların üreme sağlığı sorunlarına yönelik ders alması meslek hayatlarını kolaylaştıracaktır ve engelli kadınlara karşı farkındalığın oluşması engelli kadınların sorunlarının çözümünde önemli bir adım olacaktır. Ebelerin de daha mezun olmadan önce sağlık sistemi tarafından desteklenmeye, bilgilendirilmeye ve eğitim gereksinimlerinin karşılanmasına ihtiyaçları vardır.

Kaynakça

- Acak, M., Karakaya, Y.E, Tan, Ç., Coşkun, Z. (2016). Engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının incelemesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11 (19):1-8
- Akbuğa, B. & Gürsel F. (2007). Bilgilendirme yoluyla Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencilerinin engelli bireye yönelik değişen tutumları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1: 5-8
- Aydın, B.. (2013). Engelli kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı*, Mersin.
- Başgöl, Ş., & Oskay, Ü. (2015). Fiziksel engelliliğin gebelik ve annelik üzerine etkisi. *F.N. Hem. Derg* 23(1): 88-95.
- Daruwalla, P. & Darcy, S. (2005). Personal and societal attitudes to disability. *Annals of Tourism Research* 32: 549-70.
- Gibson, B.E., & Mykitiuk R. (2012). Health care access and support for disabled women in Canada: falling short of an convention on the rights of persons with disabilities : A qualitative study. *Women Health Issues*. 22 (1): e111-e118.
- Gürsel, F. (2006). Engelliler için beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarına etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31: 67-73
- Horner-Johnson, W., Keys, C., Henry, D., Yamaki, K., Oi, F., Watanabe, K., Shimada, H., Fugimura, I. (2002). Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 46: 365-78.

- Iezzoni, L. I., Wint A J., Smeltzer, S. C., Ecker, J.L. (2015). How did that happen?" Public responses to women with mobility disability during pregnancy. *Disability and Health Journal*, (8):380-387.
- Lim, N.G., Lee, J.Y., Park, J.O., Oh, J. (2015). Pregnancy, prenatal care, and delivery of mothers with disabilities in Korea. *J Korean Med Sci*, 30: 127-132.
- Lindgren, C. L. & Oermann, M. H. (1993). Effects of an educational intervention on students' attitudes toward the disabled. *Journal of Nursing Education*, 32: 121-6.
- Malouf, R., Redshaw, M., Kurinczuk J. J., Gray, R. (2014). Systematic review of health care interventions to improve outcomes for women with disability and their family during pregnancy, birth and postnatal period. *BMC Pregnancy Childbirth*, 14: 58.
- McCabe, J. & Holmes, D. (2013). Nursing, sexual health and youth with disabilities: A critical ethnography. *J Adv Nurs.*, 30: 1-10.
- Mangili, E., Ponteri, M., Buizza, C., Rossi, G. (2004). Attitudes toward disabilities and mental illness in work settings: a review. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale*, 13: 29-46.
- Morrison, J., Basnet, M., Budhathoki, B., Adhikari, D., Tumbahangphe, K., Manandhar, M. (2014). Disabled women's maternal and newborn health care in rural Nepal: A qualitative study. *Midwifery*, 30:1132–1139.
- Patage, D.P., Holyachi, S., Badesab, B., Nawaz, A., Shankar, K. (2015). Reproductive and sexual health needs among differently abled individuals in the rural field practice area of a medical college in Karnataka, India. *International Journal of Medical Science and Public Health*, (4): 964-968.
- Piotrowski, K. & Snell, L. (2007). Health needs of women with disabilities across the lifespan. *JOGNN*, 36: 79-87.
- Redshaw, M., Malouf, R., Gao, H. Gray, R. (2013). Women with disability: the experience of maternity care during pregnancy, labour and birth and postnatal period. *Biomed Central Pregnancy&Childbirth*, 13 (174):14.
- Sarı, H. Y., Bektaş, M, Altıparmak, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi* 27: 80-83
- Şenel, H. G. (1995). Yetersizliğe sahip kardeşi olanlarla, olmayanların yetersizliğe yönelik tutumları ve kaygı düzeyleri yönünden karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi* 2: 33–39.
- T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). *Özürlülerin sorun ve beklentileri araştırması*, Ankara.
- Tervoi, R. C. & Palmer, G. (2004). Health professional student attitudes towards people with disability. *Clinical Rehabilitation*, 18: 908-15.
- Thomas, C., & Curtis, P. (1997). Having a baby : Some disabled womens reproductive experiences. 13:202-209.
- Thompson, T. L., Emrich, K., Moore, G. (2003). The effect of curriculum on the attitudes of nursing students toward disability. *Rehabilitation Nursing*, 28: 27-30.
- Timur, S., Ege, E., Bakış, E. (2006). Engelli kadınların üreme sağlığı sorunları ve etkileyen faktörler. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10 (1):51-58.
- Türkiye Özürlüler Araştırması. (2002). *Turkey Disability Survey*, Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara: X-XI.
- Türkiye Özürlüler Araştırması Temel Göstergeleri. <http://www.engelsiz.hacettepe.edu.tr/belge/ozida.pdf>. Erişim tarihi:13.02.2016.
- World Health Organization. *World Report on Disability*. http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf , Erişim tarihi: 15.02.2016.
- <http://www.who.int/disabilities/infographic/en/> .Better health for people with disabilities. Erişim Tarihi: 16.02.2015.

Extended English Summary

Disabled women often do not have access to the health care they need. Disabled women have problems in sexuality, using family planning method, in the reproductive cycle, menstrual hygiene behavior, protection from sexually transmitted diseases and in compliance with parenting as reproductive health problems. The risk of premature birth, cesarean rate and abortus rate of disabled women is high and the birth weight and apgar score of newborn infants are low. In addition to all these problems, it is stated that disabled women have difficulties accessing health services due to inadequate services in the field of sexual health and reproductive health. In addition,

in the developing world, the increase in quality of life has also changed the expectations of physically disabled individuals for the future. Despite being physically disabled, the number of women who want to become parents and raise children has also increased. However, health personnel come from ignoring the problems of reproductive health especially for disabled women. One of the main reasons for this ignorance is that you do not have enough knowledge about the subject. For this reason, physically disabled mothers face various problems in prenatal, postnatal and postnatal periods. Midwives who having ethical and professional responsibilities in the care of all patients, aimed at holistic approach in the care of physically disabled patients and the midwives should provide the necessary support and counseling to help women with disabilities deal with the health care services they need. That midwives who plays an important role in solving the problems faced by prenatal, birth and postpartum periods are taking lessons on reproductive health problems of women with disabilities before graduation, to make their career life easier and the emergence of awareness among women with disabilities will be an important step in the resolution of the problems of women with disabilities. In Turkey, it needs to be evaluated the approach for women with disabilities, by midwifery students which will work as a midwife in the field of health in the future. The research was conducted in order to determine opinion of midwifery students about to feel sufficient and ready for care to women with disabilities and experiences of midwifery students about care for women with disability.

The study is a descriptive and cross-sectional research. Research environment consisted of Manisa Celal Bayar University, Health High School, Department of Midwifery students (n=326). Research sample composed of 223 students 2nd, 3rd and 4th year (n = 237) by excluding first-year students who did not training, with the choice of purposeful sample. In research, data collection form which was created by researchers was used for collect of data of the research. The "Data Form for Student Information", which used to collect the data, consists of 32 questions which aimed at determining socio-demographic information of the students, the knowledge and their behavior for the care of the disabled women. In analyzing the data, SPSS 15.0 was used in the statistical program. In the analysis of the data, it was used number, percentage and mean values. The study was started after the the received permission from Celal Bayar University School of Health. As a ethically, the study was conducted in accordance with the Helsinki Declaration 2008 principles. The data were collected by the researchers in 15-20 minutes. Before it wasn't start study, by explaining scope and focus of study, ethical considerations to be considered during and after the research, such as sharing status of collected data, verbal approvals were obtained from the students. It was determined that the mean age of midwifery students which was participating in the research is 21.21 ± 1.62 , 39.5% of students is 3rd year student, 72.6 % of the students lived the longest in the city and 90.6's% of students owned nuclear family. It was determined that 46.8% of students who met with the disabled woman can not communicate with women with disabilities, 39.4% of communicating students experienced difficulty in establishing communication. It was determined that 38.7 % of students who met with disabled women, had care for these disabled women, 45.8 % of giving care students experienced difficulty while giving care. It was determined that 96.9% of students did not take courses about disabled women's reproductive health problems, 35.9% of students have information about disabled women's reproductive health problems but 68.8% of students who have information obtained this information from the internet, 86.5% of students was the need for to get information about this topic, 91.0 % of students wanted to education, 92.4 % of students attended by the idea that should be provide education before graduation, 91.5 % of students attended by the idea that should be provide education after graduation and 84.3 % of students attended by the idea that disabled women problems should be added to curriculum as a lesson. It was determined that students are not sufficient to communicate with women with disabilities and provide care for women with disabilities therefore they need to get information and they believe in need to the presence of these topics in lesson curriculum.